

De Iep of Olm, karakterboom van de Lage Landen

Een heel boek over de Iep (of Olm!), over zijn verleden, heden en toekomst, dat is een goed teken. Nadat hij vele decennia lang in de slagschaduw van de iepenziekte heeft gestaan, is nu kennelijk de tijd gekomen om die bladzijde eens om te slaan, de boom zelf in het zonnetje te zetten en over zijn toekomst te spreken.

Maar eerst komt in het boek het verleden aan bod - en wat heeft die boom veel verleden!

Archeologen vonden gereedschap van iepenhout, 7500 jaar oud, onder de Betuwelijn; de taalkunde, de etymologie, laat zien dat de mensen in die tijd verscheidene specifieke bestemmingen hadden voor de Iep. In de Germaanse mythologie speelt hij een belangrijke rol - dat moet wel betekenen dat hij ook in het dagelijkse leven belangrijk was. Een rondgang langs die gebruikswijzen plaatst hem nu eens naast de Linde, dan naast de Taxus en vooral naast de Es. Zelfs blijkt er verband te zijn tussen Iep en koe! Verhalen over enkele oude en beroemde Europese Iepen tonen aan welke betekenissen er aan de boom gehecht werden; nieuwe gegevens over onze iep van

Kraantje Lek scharen deze kindertjesboom in die rij van Europese prominenten.

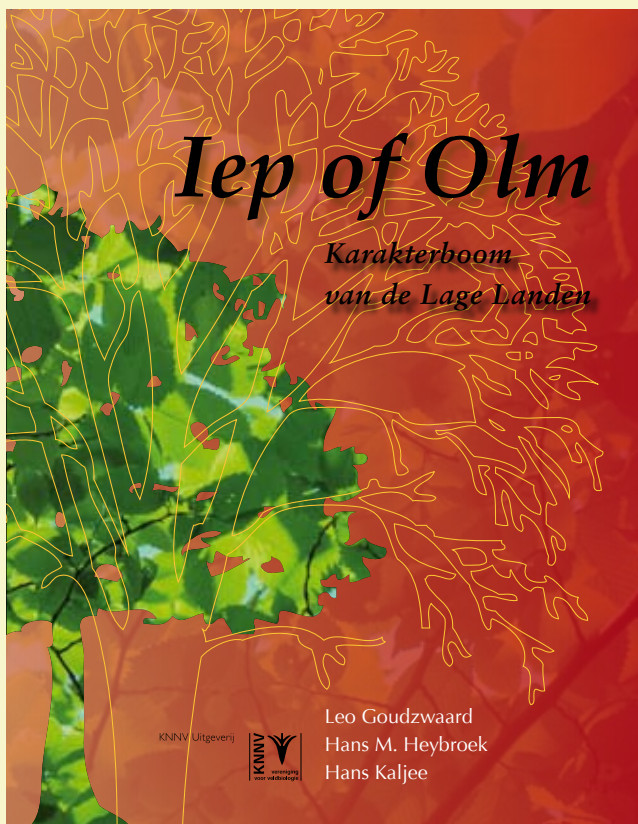
In meer recente eeuwen was de Iep waarschijnlijk de meest geplante boom in de Lage Landen. In alle kustprovincies vormde hij regionaal een monocultuur en gaf er het landschap zijn milde vormen. Maar ook in de binnenprovincies was hij talrijk. De allermooiste iepenlanen stonden in Limburg, en rond 1920 constateerde men dat er in Noord Brabant meer Iepen stonden dan in de noordelijke provincies. In steden en dorpen was het de favoriete boom. Vlaanderen werd door de Fransen beschouwd als de onuitputtelijke bron van iepenhout. De Iep was inderdaad de 'karakterboom van de Lage Landen'.

In het Middellandse Zeegebied was de Iep duizenden jaren de metgezel en, letterlijk, de steunpilaar van de wijnbouw. De boeren lieten de wijnstok omhoogklimmen in speciaal gekweekte en gesnoeide Iepen, zij 'huwden de wingerd aan de olm'. De samenwerking tussen Iep en wijnstok als het zinnebeeld voor het gave huwelijk galmd in de literatuur door tot Shakespeare en later;

het scheelde trouwens niet veel of dat beeld was ook in de Bijbel terecht gekomen. En Engeland heeft er zijn Engelse Iep aan te danken.

Uiteraard komt de iepenziekte uitvoerig aan de orde, en daarbij de onderzoekers, zeven vrouwen en één man, die gemaakt hebben dat de ziekte wereldwijd de ere naam 'Dutch elm disease' draagt, Hollandse iepenziekte. Bij alles wat we erover weten zijn er toch nog de nodige mysteries over. Maar beheersbaar is de ziekte wel, dat wordt aangetoond aan de hand van de ervaringen in Amsterdam, en van de nieuwe constructie, de iepenwachten in de provincie.

Dan, als een intermezzo, een hoofdstuk over biodiversiteit, met bijdragen van veel specialisten. In de natuur komt de Iep niet alléén voor, in zijn gevolg zitten talloze organismen die hetzij direct, hetzij indirect van hem afhankelijk zijn: mossen, korstmossen, schimmels, kevers, vlinders en andere insecten, galvormers en mineerders. Sommige dreigen uit te sterven als er geen beschermingsmaatregelen genomen worden. Daarom wordt de aanplant van resi-

Hans M. Heybroek, Leo Goudzwaard en Hans Kaljee, *De Iep of Olm, karakterboom van de Lage Landen*, KNNV uitgeverij.

Zie voor aanbieding de voorintekenactie.

stente Iepen geadviseerd! Daarmee komen we dicht bij het laatste deel van het boek: de toekomst. Na portrettering van de Europese Iepen, met voor het eerst een uitvoerig beeld van de 'vergeten' soort, de fladderiep, en een show van record-iepen in de Lage Landen, komt een kern van het boek: de alfabetische lijst van cultivars. Die omvat dierbare maar vatbare variëteiten van gisteren, her en der nog

te vinden maar niet meer aan te planten; daarnaast ook de allernieuwste variëteiten aan de horizon die misschien in de toekomst eens een rol bij ons zullen kunnen spelen, maar uiteraard vooral de variëteiten die we nu met vertrouwen kunnen gebruiken en planten, met alle relevante informatie die we erover hebben. Onmisbaar voor de bomenplanter!